

УДК [327.2(532) + 327.2(567)]:327.5

Ромашко Є.,

магістр відділення міжнародних відносин

факультету міжнародних відносин, політології та соціології

ОНУ імені І. І. Мечникова

САУДІВСЬКО-ІРАНСЬКІ ВІДНОСИНИ У КОНТЕКСТІ БЕЗПЕКОВИХ ПРОБЛЕМ БЛИЗЬКОГО СХОДУ

Вакуум влади, що виник з моменту початку сирійської кризи, спрацював як магніт для регіональних прагнень силових центрів і як джерело ризику та нестабільності на міжнародній арені. Ескалація сирійської війни призвела до формування нового вектора протистояння сил на Близькому Сході. Війна в Сирії надала близькосхідним гравцям — Саудівській Аравії та Ірану — новий майдан для протистояння за вплив на Близькому Сході. І це є серйозною проблемою для безпеки в цьому регіоні.

В українській та зарубіжній політичній думці значну увагу приділяють аналізу політики Ірану та Саудівської Аравії щодо Сирії, а також аналізу форм їх участі у сирійській кризі.

У статті Іоанніса Т. Мазіса, професора економічної географії і геополітики Афінського університету, та Міхаліса Сарліса, професора геополітики Афінського університету сирійське питання представлено як одно з основних у забезпеченні стабільності на Близькому Сході. Цієї ж думки дотримується професор Університету Македонії — Габріель Чарітос, фахівець з розвитку Близького Сходу, який підкреслює, що конкуренція між Саудівською Аравією та Іраном нескінченна, як і арабо-ізраїльський конфлікт.

З 2012 року сирійська криза набула масштабного регіонального виміру. Сирія зосередилася на двох конкуруючих підсистемах: з одного боку, Іран, ліванська шіїтська «Хезболла», Ірак і Росія — прихильники режиму Асада; і з іншого боку — прихильники сунітських екстремістських і світських груп — Саудівська Аравія, Туреччина, Катар, ОАЕ і надсистеми США, Великобританія і Франція. На даний час вважається, що криза в

Сирії зрушилася: від сирійської війни з регіональними наслідками вона перетворюється на регіональну війну з сирійським фокусом. Можливість падіння режиму Асада була сприйнята Тегераном як життєво важлива загроза інтересам Ірану в системі Великого Близького Сходу.

Сирія відіграє центральну роль у геостратегічних планах Ірану. Режим Асада забезпечує Ірану життєво важливу стратегічну глибину, надаючи Тегерану критичний доступ до геополітичної системи Близького Сходу і Східного Середземномор'я. Падіння режиму Асада автоматично розгорне в центрі близькосхідної системи геостратегічну мережу проекції іранської влади. Отже периферійна роль Туреччини буде зміцнюватися на півночі, дозволяючи сунітським державам Перської затоки і особливо Саудівській Аравії використовувати сирійські території для власної двосторонньої проекції влади над Ліваном і Іраком, зміцнюючи сили сунітів проти шіїтів у цих двох країнах. Саудівська Аравія дуже стурбована посиленням впливу Ірану на важливі геополітичні країни в близькосхідній системі.

Ер-Ріяд розглядає Ірак, Сирію і Ліван як основні вогнища регіонального конфлікту з Тегераном, а також як лінію оборони Саудівської Аравії проти ескалації впливу Ірану на Близькому Сході. На цьому тлі будь-який геополітичний відступ у цих країнах автоматично посилює найглибші побоювання Саудівської Аравії з приводу безпеки підсистеми Перської затоки і, зокрема, безпеки держав РСАДПЗ (Саудівська Аравія, Бахрейн, Кувейт, Катар, Об'єднані Арабські Емірати й Оман). Ер-Ріяд стурбований тим, що будь-яка консолідація впливу Ірану на ірано-сирійсько-ліванську підсистему спровокує шіїтський елемент підсистеми країн Перської затоки, погрожуючи стабільності не лише інших режимів сунітського спрямування, а й самого саудівського режиму.

Принц Саві аль-Файзал під час недавнього візиту до Лондона вказав, що Саудівська Аравія буде виступати проти будь-яких іранських дій в інших країнах, оскільки Іран не має права втручатися у внутрішні справи інших держав, особливо арабських.

Таким чином, Сирія постає основним геостратегічним партнером Ірана. Саудівська Аравія вважає Іран головною загрозою власному впливу на Близькому Сході. Питання протистояння між Іраном і Саудівською Аравією залишаються актуальними для аналізу через те, що обидві держави активно відстоюють позицію регіонального лідера. Диверсифікація релігій, погляди на вірність уряду і багато інших чинників не дають можливості примирити Саудівську Аравію та Іран. У зв'язку з цим, допоки не закінчатся конфлікти цих країн, проблеми безпеки на Близькому Сході будуть актуальні не тільки для дослідників, але і для політиків.